

BESİN ALERJİSİ

Prof. Dr. O.Cenap TEKİNŞEN
Yrd. Doç. Dr. Suzan YALÇIN*

Besin alerjisi, çoğu kez yanlış anlamda, besinlerin vücutta sebep olduğu tüm arzu edilmeyen reaksiyonları belirtmek için kullanılır. Halbuki besin alerjisi deyimi, bazı insanlarda besin veya besini oluşturan unsurlardan, özellikle protein veya glikoproteinden ileri gelen vücudun bağışıklık (immünolojik) sistemiyle ilgili zıt reaksiyonlardır.

Alerjiye Sebep Olan Başlıca Besinler

Süt
Yumurta
Kuru yemiş
Kabuklu su ürünleri
Balık
Soya fasulyesi
Buğday
Çikolata

Alerjik reaksiyonlar dört bölüm (Tip I, II, III, IV) içinde incelenir. Besin alerjileri, Tip I ve IV'ün içinde yer alır. Tip II ve III'ün şimdiye kadar besinlerden kaynaklandığı gözlemlenmemiştir.

Besin Duyarlılığı

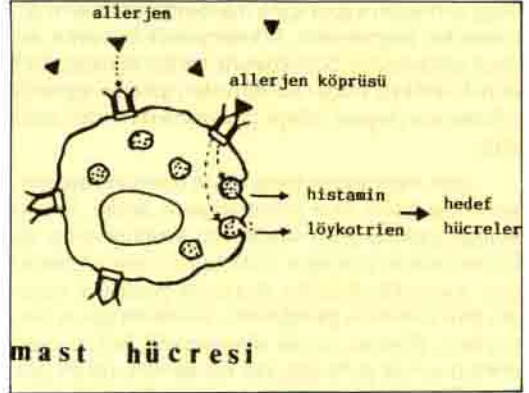
İntolerans (İmmünolojik değil)	Alerji (İmmünolojik)
Biyokimyasal yetersizlik Örn. Laktoz intolerans	Tip I Hemen vukubulan hipersensitivite IgE ile ilgili
Mekanizması belli olmayan Örn. Çin lokantası sendromu	Tip IV Geç vukubulan hipersensitivite hücre ile ilgili

Tip I'deki alerjik reaksiyonlar, aynı zamanda besin anafaksisi (yabancı protein molekülüne karşı alerjik reaksiyonlar) olarak da bilinirler. Tip I reaksiyonlar, genellikle besinin tüketiminden kısa bir süre



re (birkaç dakika veya saat) sonra meydana gelir ve hızlı gelişme gösterirler. Bu reaksiyonlar, alerjen (alerjik reaksiyona sebep olan besin maddesi) ve immünoglobulin E (IgE) arasındaki reaksiyon sonucu bazofiller ve mast hücrelerinden serbest bırakılan farmakolojik olarak aktif unsurlar (örneğin, histamin, lökötrien) tarafından oluşturulur.

Tip IV, besinin tüketiminden oldukça uzun bir süre (6-24 saat) sonra oluşan ve aşırı duyarlılık



Tip I Alerjik Reaksiyonun Oluşumu : Besinden kaynaklanan alerjen molekül, sindirim kanalının cidarını geçtikten sonra iki yakın IgE molekülü ile köprü kurarak mast hücresiyle birleşir. Bu birleşme, siklik AMP yoluyla, düz kas ve mukozadaki hedef hücreleri etkilemek için ara maddelerin (histamin, lökötrien) serbest bırakılmasını sağlar.

* Mast hücreleri, birçok vücut dokusunda bulunur ve alerjik semptomlarla (belirtilerle) ilgili bir madde olan histamini oluşturur. Bu hücrelerin fizyolojik olarak özel işlevleri tam bilinmemektedir.

Vücudu hastalıklara karşı dayanıklı kılan beş antipodi bağışıklık sisteminden biri olan IgE ise bilhassa mast hücrelerinde özel reseptörlere bağlı olarak bulunur ve spesifik antipodi olarak rol oynar.

* S.Ü.Veteriner Fak. Besin Kontrolü ve Teknolojisi Anabilim Dalı, Konya.

(hücresele hipersensitivite) olarak da bilinen alerjik reaksiyonları kapsar. Bu tip alerjik reaksiyonlar, alerjen ve bazı duyarlı T-lenfositler arasındaki reaksiyon sonucu serbest bırakılan lenfokinler tarafından oluşturulur. Reaksiyonun mekanizması moleküler düzeyde tam olarak bilinmemektedir.

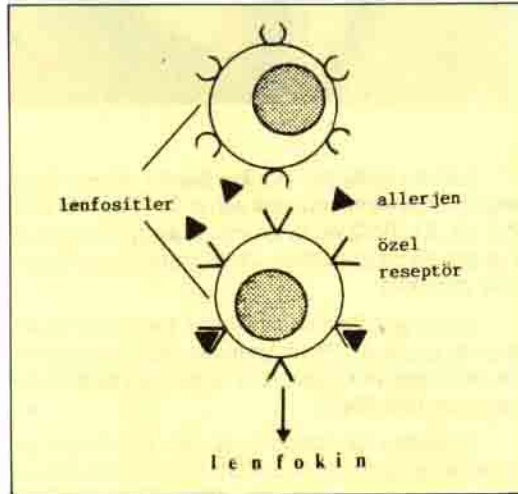
TIP I ALERJİK REAKSIYONLAR, TOPLUMDA HER YÜZ KİŞİDEN BİRİNİ ETKİLİYOR

Hastaların çoğu kez tedaviye başvurmamaları ve teşhisin kolay olmaması sebebiyle, gerçek besin alerjisinin yaygınlığı (% 0,3-60) hakkında sağlıklı bilgiler mevcut değildir. Bununla beraber Tip I alerjik reaksiyonlarla, toplumda her 100 kişiden yaklaşık 1'inin etkilendiği sanılmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar sonucunda, özellikle alerjik ailelerde, çocukların besin alerjisine karşı daha çok duyarlı oldukları, ancak besin alerjisinin her yaşta kişiye de teşekkül edebileceği, ayrıca süt ve yumurtadan kaynaklanan besin alerjilerinin yaşlanmakla azaldığı ve hatta kaybolduğu belirlenmiştir. Bu durumun muhtemelen ya kazanılan immünolojik toleransla ya da sindirim sisteminin fizyolojik gelişimiyle ilgili olduğu sanılmakta; dolayısıyla, bebeklerin en az 6-12 ay süreye anne sütü ile beslenmeleri tavsiye edilmektedir.

BESİN ALERJİSİNDE BELİRTİLER

Besin alerjisinin belirtileri, kişiye ve duyarlılığın tipine bağlı olarak, farklılık gösterir. Belirtiler genellikle sindirim sisteminde, bazen de deri ve solunum sisteminde gözlemlenir (Tablo 2).

Besin alerjisinde anajilaktik şok, genellikle şiddetli kaşıntı, kırmızı lekeler, terleme, boğazda ka-



Tip IV Alerjik Reaksiyonun Oluşumu

Solunum sistemi

Rinitis - burnun mukozasından aşırı sulu akıntı
Astım - akciğer rahatsızlığı veya solunum zorluğu

Deri

Ürtiker

Ekzema / atopik dermatitis - deride ufak kırmızı leke

Sindirim sistemi

Kusma / mide bulantısı

İshal - sulu dışkı, şiddetli ağrı

Diğer

Anjio ödem / ödem - yaygın, sert şişkinlik

Anajilaktik şok - şiddetli genel şok

Baş ağrısı

sılma, solunum zorluğu, kan basıncının düşmesi ve şuurun kaybolması şeklinde ortaya çıkar ve nadiren ani ölüme sonuçlanır.

Teşhis : Besin alerjisinin teşhisinde, hastanın ayrıntılı hikâyesine ek olarak, başlıca **in vivo** deri testleri ile **in vitro** RAST (radio-allerjisorbent testi) ve sitotokisite testlerinden yararlanılmaktadır.

Tedavi : Tedavide ise temel ilke, alerjen besinin tüketilmemesidir. Bazı durumlarda adrenalin, antihistamin ve disodyum kromoglisat gibi ilaçlardan semptomatik olarak yararlanılmaktadır. Diğer bir tedavi tekniği olan immünoterapi üzerinde yoğun araştırmalar yapılmaktadır. □

SİZ OLSAYDINIZ?

Satranç Dünyası'ndaki soruların cevapları

Cözüm I:

1. Afd5 2. Axd5 Kxa2! 3. Sxa2 Va8 4. Sb3 Kb8 5. Vb4 (5. Ab4 yaparsa 5. c5 ve hemen 6. Kxb4 tehdidi ile 7. Sc3 e4 var.) 5. Axd5 kazanır. (Lundin—Todorçevic, Lugano 1985)

Cözüm II:

1. Kf3! kazanır. Çünkü 2. bxc6 Kxh3 3. gxh3 Kh5 4. Sg1 Vxh3 5. f4 Vg3 6. Kg2 Vei ya da 6. Sf1 Kh1 mat (Devauchelle—Zinser, Mulhouse 1985)

Cözüm III:

1. Ff5! (1. Ve5 2.g3 ya da 1. Fxc4? 2. Fd5!) 2. Fxf5 Vf4 3. Sg1 Vxh2 4. Sf2 Vg3 5. Sg1 Vh2 6. Sf2 Fg3 7. Sf3 Fe1 8. Fe4 Vg3 9. Se2 Vxg2 10. Af2 (10. Kf2 Kxe4) 10. Fxf2 11. Kxf2 Vxe4 kazanır. (Krahenbühl—Bischoff, B. Almanya 1985)

BİLGİNLERLE BERABER DÜŞÜNMELE, HALKLA BİRLİKTE HAREKET ETMELİDİR.

Berkeley